

„ХЛАДНИ РАТ“ И НОВИ СВЕТСКИ ПОРЕДАК

Пре тачно 200 година, у тренутку завршетка француско-пруског рата, велики немачки филозоф Имануел Кант пише свој чувени трактат „Ка вечном миру“. Користећи ироничну форму, он предлаже и уговор о коначном уништењу ратова. Као мелем на наше душе, измучене садашњим ратним сукобима на територији претходне Југославије, делују Кантови принципи о претпоставкама нормалних односа и избегавању сукоба међу народима. Они могу слободно имати улогу *преамбуле сваком данашњем озбиљном најору да се потпише уговор о миру*. Кант захтева да ни један уговор о миру не треба да се сматра ефективним ако је приликом његовог закључивања остала скривена могућност новог рата. *Сваки народ има право на територију, на којој живи и он не сме да буде урочен поробљавањем од стране придошлица*. Ту Кант директно осуђује колонијалне завојевачке походе. Ни једна самостална држава, према Канту, не може бити заузета од друге државе путем наслеђивања, замене, куповине или поклона. Даље, државни дугови не смеју да се користе за изазивање међународних сукоба. Ни једна држава, каже даље Кант, нема права да се насилно меша у унутрашње политичко уређење и управљање друге државе. Велики мислилац осуђује покушаје да се под изговором помоћи *слабијој држави изврши потчињавање учесника у сукобу*. Имануел Кант је био свестан да државе које су се наоружале за рат тешко да ће узети у обзир максиме филозофа о условима вечног мира. Колико мудрости, колико савремености откривамо у Кантовој утопији, како је и он сам схватао, али ипак савест му није дозвољавала да спокојно посматра тадашња убијања у ратовима последњих година XVIII века!

XX век је фантастичан напредак науке, технологије, комуникација, животних услова за добар део становника земаљске кугле платио ужасном ценом два светска рата, затим „хладног рата“, неколико стотина локалних оружаних сукоба и регионалних ратова и најзад ценом братоубилачког сукоба приликом распада претходне Југославије.

„Хладни рат“ који је трајао готово пола века, *био је органски повезан са Другим светским ратом и нова специфична форма његовог наставака*. Шта више, може се узети у озбиљно разматрање теза да је садашњи хаос у међународним односима, после слома биполарне структуре света, *специфични наставак Другог светског рата*. Лорд Ектон је у своје време рекао да свака власт квари људе, док апсолутна власт квари апсолутно. Тако је и са глобализацијом утицаја, диктата једине преостале суперсиле.

Апсолутност њене војне и политичке моћи је толико опасна и на граници тоталне самовоље да од ње већ зазиру чак и друге богате и снажне државе.

САД покушавају да наметну *своје вредности и свој интерес свећу* и да остваре одавно формулисани „национални циљ“ – „пакс американа“. Мора се водити рачуна о идеолошкој страни појаве хладног рата-судар Запада на челу са САД са земљама које су под вођством СССР кренуле путем неуспелог највећег социјалног експеримента у историји-замене грађанског друштвеног система социјалном организацијом колективизма и планског усмеравања живота у корист произвођача добара.

Али одлучујућу улогу за хладни рат одиграо је глобални хегемонистици циљ Запада и нарочито Америке, који је могао рачунати пре свега на диктат и насиље у међународним односима.

Распадом СССР и његовим поразом у „хладном рату“ САД су данас први пут у историји у стању да наметну, како то у Вашингтону воле да кажу, своје политичко присуство у новим постсовјетским републикама Евроазије, као и да господаре у региону Персијског залива и јужним периферијама Евроазије. Ради се сада о томе како да се америчка моћ „претвори у признату глобалну власт“ (Проф. Бжежински). То је у ствари онај чувени „национални циљ“ о коме се преко океана стално говори, али се доста чини да се бар делимично прикрије његов прави хегемонистички смисао. У својој новој књизи „Ван контроле“ која је изашла 1993 год. у Њујорку, проф. Бжежински истиче да после победе Америке над Русијом у хладном рату промена биполарне структуре света оставља САД „без супарника“ и да то ствара заиста веома необичну и нову ситуацију. Књига је добрим делом одраз тежње водећих политичких мислилаца у САД да нађу формулу, која би олакшала преобраћање америчке моћи у *лидерство свећом*, уз неку врсту *моралне легићимности*.

Тако се родио и појам „нови светски поредак“, који није ништа друго до тражење одговора на *распућући хаос и несјабилности у јосјбиоларном свећу*, одговора како да се *задржи садашња превласти Америке цјио дуже и како да се обезбеде прејјосјавке за сијурне изворе сировина, ојромних јрофјија, комуникације и за војнојолијички ујицај*. Уосталом, бивши амерички министар одбране Шлезингер, приметио је у тренутку када је почела босанска трагедија: „Мада је после краја хладног рата свет постао знатно сигурније место због смањеног ризика од светских катаклизми, нестабилност је вероватно повећана. Будући светски поредак биће обележен политиком силе, националног непријатељства и етничких тензија“. У својој новој књизи „Дипломатија“ Хенри Кисинџер (1994 год.) иде даље и открива неку врсту „детерминизма“ у *наметану сојсјвених вредности САД чјијавом* свету. Он пише: „Скоро да постоји неки природни закон – у сваком столећу издваја се нека земља која има моћ, вољу и интелектуални и морални подстицај да формира читав међународни систем у складу са својим сопственим вредностима“. Према тој логици, сада је дошао ред на САД да *формирају нови свејски јоредак јрема аме-*

ричким вредностима. Проблем је у томе што су баш те америчке вредности веома дискутабилне и према закључцима светске јавности, и по признању самог проф. Бжежинског. У цитираној књизи он истиче да постоје такви унутрашњи проблеми у САД да оне не могу бити ни светски жандар, ни светски банкар, па чак ни светски моралиста“ (155). За улогу светског жандара Вашингтон тражи легитимност од Савета безбедности и ОУН, али то је ограничено и несигурно. Не зна се у ком тренутку Русија и Кина могу да одлуче да користе своје право вета у Савету безбедности и да онемогућавају неке жандарске авантуре. Да би били светски банкари Американци би требало да располажу огромним слободним капиталом, који они немају. Осим тога, моралист број један треба, како то признаје и Бжежински, да својим *јонацањем даје морални пример у свету, што иакође није случај.*

Нови светски поредак је једна од многобројних конструкција које су се рађале и рађају да би се избегли научно установљени појмови и категорије. Како нови светски поредак може бити нов, ако се ради о постизању коначне победе старе *либералне демократије са аисулутизацијом јолијичке слободе и са мало обзира* према социјалним и економским правима? *То је одавно јознаја јолијичка и социјална сторуја на Западу која има бар 200 година историје.* Није случајно то што је нови светски поредак интензивно лансирано бивши председник Буш управо у тренутку залиског рата, када је требало дати идеолошко оправдање за неке забрињавајуће потезе Вашингтона.

Политички курс, који се спроводи у процесу изградње новог светског поретка води ка фрагментацији и разбијању крупнијих и јачих држава да би се постепено створиле мање земље, којима је лакше дириговати из главног центра моћи, наметати им своју вољу и свој интерес. Зато постоји оправдана бојазан да ће и последњих неколико година овог столећа и *јочетком XXI века избијати конфликтни не само међу јојединим државама, већ и регионални сукоби.* Према томе, политика силе не само да није преживела и није отишла у архиву једне прошле епохе, већ *остаје јрисујна у новим формама диктаја и јрејњи.* За разлику од ранијег периода, огромна војна политичка и економска моћ Америке и њених најближих савезника се сматра *довољном да уценама, јрејњама и бомбардовањем јосијине оно за што су се раније морале слајти којнене јрује.* Сада САД заједно са НАТО-пактом рачунају на успех војних интервенција са безбедног растојања, путем варварског ракетирања и бомбардовања и војних и цивилних циљева („Дистанциона авиоракетна принуда“). Пример Босне и Херцеговине, као и Хрватске веома јасно и категорички доказује да је нови светски поредак, *јоредок неслободе, диктаја, улјимајума, уцена, насилној намејања своје воље и крцења јрава на самојредељење народа када јо одовара јнјтересима моћника.* Нажалост територија претходне Југославије је постала онај историјски полигон на коме се експериментишу и политичке концепције и војне стратегије и најразорнија и убитачна оружја. Ма какве грешке чинили

непосредни учесници у сукобима ништа не може оправдати једину су-
 ѿерсилу и њене најближе савезнике збој њиховој искоришћавања сїворене
 ираїичне сїтуацїје за засїрацивање свих мањих и великих народа ако
 они ѿокушавају да изразе своју слободну вољу. У том смислу нови светски
 поредак је наставак „хладног рата“ са његовим локалним оружаним кон-
 фликтима и опасностима интернационализације сукоба. Ту је и одређена
 веза са злогласним новим светским поретком који су проповедали и по-
 кушали да наметну пре 50 година Хитлер и Мусолини!

DEJAN P. KRECULJ

THE COLD WAR AND THE NEW WORLD ORDER

Summary

Academician of the IACSS – Kiev, »Braća Karić« University 43 narodnog
 fronta Street, 11000 Belgrade

The cyclic development of the historical process is probably one of its ex-
 tremely important traits which are most often forgotten. If you will delve into
 the essence of the logic of history in our days we must have a scientific approach
 to the simple norms of morality, to the fundamental rules of freedom, solidarity,
 with respect for the individual as a supreme value.

For the concept of the »New World Order« is the difference between
 words and deeds. The analyses in the paper cannot but lead to the conclusion
 that such a »New World Order« in practice is only a new »edition«, of the US
 policy of domination over the world. The US has a bad image as the self-appointed
 »world policeman«, which uses the United Nations Organization for own li-
 mited interests. In this situation there is a realistic danger of new confrontations
 and a new Cold War.